

**HASTABAKICI VE TEMİZLİK ŞİRKET ELEMANLARININ KADINA
YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ VE AİLE İÇİ
ŞİDDET YAŞAMA DURUMLARI***

**The Domestic Violence Status and the Views of Caregivers and Cleaning Company
Employees Regarding Violence Against Women**

Semra KOCAÖZ¹, Tülin BEDÜK², Yurdağül ERDEM³

Özet: Bu çalışma, hastabakıcıların ve temizlik şirket elemanlarının kadına yönelik şiddete ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve aile içi şiddet yaşama durumlarının saptanması amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı tipteki bu çalışma, 09 Mart-22 Haziran 2007 tarihleri arasında Ankara il merkezinde bir üniversitenin hastanelerinde çalışan 359 hastabakıcı ve temizlik şirket elemanı ile gerçekleştirilmiştir. Örneklem evreni temsil oranı %87.8'dir. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yapılandırılmış anket formunun çalışmaya katılan bireyler tarafından doldurulmasıyla elde edilmiştir. Bireylerin %72.4'ünün Türkiye'de kadına yönelik şiddetin yaygın olarak uygulandığını düşündükleri belirlenmiştir. Bireylerin cinsiyetlerine göre aile içinde kadına yönelik şiddet ile ilgili bazı görüşleri incelendiğinde; "Çocuğu olmayan", "psikolojik sorunları olan", "sürekli şikayet eden", kadınlar şiddeti hak eder, dışındaki tüm önermelere erkeklerin kadınlardan daha fazla katılmış olduğu ve önermelere ilişkin görüşler açısından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Bireylerin %23.4'ünün aile içi şiddete maruz kaldığı belirlenmiş ve kadınların aile içi şiddete maruz kalma sıklığının erkeklere göre daha fazla olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Araştırmanın sonuçlarına göre hastabakıcıların ve temizlik şirketi elemanlarının, ailede kadına yönelik şiddete duyarlılığını artırabilmek ve şiddetle baş edebilmelerini sağlamak amacıyla konuya ilişkin hizmet-içi eğitim programlarının uygulanması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Aile içi şiddet, kadın, bakıcılar, hastane personeli

Abstract: The aim of this study was to determine the domestic violence status and the views regarding violence against women of caregivers and cleaning company employees. This descriptive study was performed between March 09 and June 22, 2007 on the 359 caregivers and cleaning company employees working at a university hospital located in Ankara city center. The representation rate of the universe for the sample was 87.8%. The data were obtained by the completion by the participating individuals of the structured survey form developed by the investigators. We found that 72.4% of the participants felt that domestic violence against women was widespread in Turkey. The views of the participants regarding domestic violence by gender showed that males agreed more than females with all phrases other than "females who are 'childless', 'have psychological problems', and 'are always complaining' deserve violence" and there was a statistically significant difference between the genders regarding their views on the phrases ($p<0.05$). Domestic violence had been experienced by 23.4% of the individuals and women had been subjected to domestic violence more commonly than males ($p<0.05$). The results indicate that caregivers and cleaning company employees should be provided in-service training programs on the subject to ensure they can cope with violence and increase sensitivity regarding domestic violence towards the female.

Keywords: Domestic violence, woman, caregivers, hospital staff

¹ Yrd.Doç.Dr. Niğde Ün. Zübeyde Hanım SYO, Niğde

² Prof.Dr. Ankara Ün. Sađ.Bilimleri Fak, Ankara

³ Prof.Dr. Kırıkkale Ün. Sağlık Bilimleri Fak, Kırıkkale

*** Bu araştırma, 27-29 Kasım 2008 tarihleri arasında Avanos'da gerçekleştirilen "V. Kapadokya Adli Bilimler- Adli Hemşirelik Kongresi"nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.**

Aile içi şiddet, tüm dünyada, ırk, sosyoekonomik düzey, sınıf, kültür ve inanç farkı gözetmeksizin yaygın olarak görülen evrensel bir sorundur (1). Aile içi şiddet, “ani bir saldırı ya da zorlayıcı davranışla ortaya çıkan, fiziksel, psikolojik, cinsel açıdan zarar verici, sürekli izolasyon, takip etme, baskılama, gözdağı verme ve korkutmayı içeren davranışların bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır (2). Literatürde, şiddetin aile ortamında çoğunlukla erkekler tarafından özellikle kadınlara uygulandığı belirtilmektedir (3-6). Aile içi şiddetin, kadınlar ve erkekler arasındaki eşit olmayan fiziksel güçten kaynaklandığı ifade edilmektedir (7).

Aile ortamı, özel hayat olarak kabul edildiği için bu ortamda yaşanan şiddet olayları genellikle saklı tutulmakta ve kadına yönelik aile içi şiddet olaylarının saptanmasında güçlükler yaşanmaktadır (7). Kadınlara yönelik uygulanan aile içi şiddetin görülme sıklığı ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Avustralya’da yapılan bir çalışmada kadınların % 22.9’unun aile içi şiddete maruz kaldığı belirtilmektedir (8). Türkiye’nin de aralarında bulunduğu 48 ülkede yapılan bir çalışma sonucuna göre kadınların %10.0-69.0’nın eşleri ya da birlikte olduğu kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığı belirtilmektedir (9). Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) 2005 yılında yayınlandığı çalışmada, kadınların %15.0-71.0’ına yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri tarafından fiziksel ya da cinsel şiddet uygulandığı rapor edilmiştir (10). Türkiye’de eş şiddeti ve cinsel istismar konusunda yapılan çalışmalarda, kadınlara ve kızlara yönelik olarak % 13.0-78.0 arasında değişen geniş bir aralıkta şiddet uygulandığı belirtilmektedir (4,11-14). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması sonucuna göre kadınların %41.9’u hayatlarının herhangi bir döneminde eşleri ya da birlikte olduğu kişiler tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmiştir (15).

Aile içi şiddet, kadınların fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları yaşamasına ve yaşam kalitelerinin düşmesine, üretkenliklerinin kaybına, sağlık hizmetle-

rinin kullanımının artmasına ve aile bütünlüğünün bozulmasına yol açmaktadır (16,17). Yaşanılan şiddet nedeniyle kadınlarda depresyon, kabus görme, benlik saygısında ve güven duygusunda azalma, uykusuzluk, içe kapanma, intihar girişiminde artma, madde bağımlılığı, baş ağrıları, fiziksel travmalar, bilinç kaybı ve hatta ölümler görülebilmektedir (4,9,18,19). Bu açıdan kadınlara yönelik şiddet, sağlık profesyonelleri tarafından tanınması ve müdahale edilmesi gereken önemli bir sağlık olarak karşımıza çıkmaktadır (20).

Aile içi şiddetin algılanması ve tanımlanması, toplumun ve bireylerin kültürel değerleri üzerine şekillenmektedir. Bu nedenle şiddet, toplumun benimsediği ve meşru gördüğü bir amaç için uygulandığında, yapılan davranışın şiddet olarak algılanmasında güçlük yaşanmaktadır (4). Ülkemizde, toplumsal duyarlılığı artırmak ve ailede kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla çalışmalar başlatılmıştır (7). Türkiye’de hemşire, ebe ve doktorların kadına yönelik şiddetle ilgili görüş ve tutumları belirlemek amacıyla yapılmış çalışmalar mevcuttur (21-25). Ancak, hastabakıcıların ve temizlik şirket elemanlarının ailede kadına yönelik şiddetle ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ülkemizde hastabakıcılar ve temizlik şirket elemanları gerekli durumlarda sağlık profesyonellerinin denetimi altında hasta bireyin bakımına katkı vermektedirler. Bu durumda hastabakıcılar ve temizlik şirket elemanları da hasta ve yakınları ile iletişim kurma ve aile içi şiddet vakaları ile karşılaşabilme olasılığına sahiptir. Hastabakıcıların ve temizlik şirket elemanlarının aile içi şiddete ilişkin kültürel değerleri, algıları, düşünceleri ve tutumları onların hasta, hasta yakınları ve sağlık profesyonelleri ile iletişimleri ve bilgi alışverişini de etkileyebileceği düşünülmektedir.

Yukarıda sözü edilen nedenlerle araştırmamız, bir üniversitenin hastanelerinde çalışan hastabakıcı ve temizlik şirket elemanlarının kadına yönelik şiddete ilişkin görüşleri ve aile içi şiddet yaşama durumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma tanımlayıcı tipte olup, 09 Mart-22 Haziran 2007 tarihinde Ankara'da bir üniversitenin hastanelerinde kadrolu ve sözleşmeli olarak çalışan hastabakıcı ve temizlik şirket elemanlarıyla yürütülmüştür.

Araştırmanın yapıldığı dönemde hastanelerde toplam 752 hastabakıcı ve temizlik şirket elemanı kadrolu ve sözleşmeli olarak çalışmaktaydı. Araştırmanın evrenini, doğrudan hastalarla iletişim halinde olan ve bakıma katılan toplam 409 hastabakıcı ve temizlik şirket elemanı oluşturmuştur. Araştırmada evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır ve bu nedenle örnekleme yapılmamıştır. Ancak yukarıdaki tarihler arasında raporlu/izinli olan (7), araştırmaya katılmayı kabul etmeyen (11) ve anketi tam olarak doldurmayan (32) 50 birey çalışma dışına bırakılarak, toplam 359 hastabakıcı ve temizlik şirket elemanı araştırma tamamlanmıştır. Bu şekilde evrenin %87.8'sine ulaşılmıştır.

Araştırmaya başlamadan önce çalışmaların yapıldığı hastanelerin yönetimlerinden yazılı izin alınmıştır. Çalışmanın amacına ilişkin bilgileri içeren kısa bir açıklama yapıldıktan sonra araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerden sözel ve yazılı izin alındıktan sonra anket formu uygulanmıştır. Bu çalışma Helsinki Deklarasyonu 2008 prensiplerine uygun olarak yapılmıştır.

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından literatüre (4,11,19,26,27) dayalı olarak hazırlanan anket formuyla toplanmıştır. Anket formu, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sosyodemografik özellikler (16 soru), ülkemizde ailede kadına yönelik şiddet yaygınlığı ve riskli gruplar (2 soru) ve kendilerinin şiddete maruz kalmalarına ilişkin (12 soru) sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise ailede kadına yönelik şiddete ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik üç aşamalı (katılıyor, katılmıyor, kararsız) 16 adet önerme bulunmaktadır. Her bir bireyin anket formunu doldurması ortalama 10 dakika sürmüştür.

Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 10.0 (SPSS Inc, Chicago, IL, USA) (28) paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Tanımlayıcı istatistiklerin değerlendirilmesinde sayı, yüzdeler, aritmetik ortalama ve standart sapma dağılımından yararlanılmıştır. Sosyodemografik özellikler bağımsız değişken, araştırmaya katılan bireylerin ailede kadına yönelik şiddete ilişkin görüşleri ve şiddet yaşama durumları bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Değişkenlerin karşılaştırılmasında Pearson, Yates ve Fisher'in Kesin Ki-kare testlerinden yararlanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Örneklemedeki bireylerin %59.6'sını erkek, %40.4'ünü kadın hastabakıcı ve temizlik personeli oluşturmakta olup, %37.0'ı 20-29 yaş grubunda (yaş ortalamaları: $K=34.10 \pm 8.06$ yıl, $E=33.6 \pm 8.07$ yıl), %41.8'i lise mezunu, %70.5'i evli, %51.7'si görücü usulüyle isteyerek evlenmiş, %72.7'si yaşamlarının büyük bir kısmını şehirde geçirmiş, %48.0'ı dört ve üzerinde kardeşe, %44.0'ı iki çocuğa ve %82.2'si çekirdek tip aile yapısına sahiptir. Araştırmaya katılanların annelerinin %45.7'sinin ilkökul mezunu ve %35.4'ünün okur-yazar olmadığı, %91.1'inin ev hanımı olduğu saptanmış, babalarının ise %57.4'ünün ilkökul mezunu, %35.4'ünün emekli olduğu tespit edilmiştir.

Kadınların %86.2'si ve erkeklerin %63.1'i Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddetin yaygın olduğunu düşündükleri ve yapılan değerlendirmede aralarında istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$) (Tablo I).

Araştırmaya katılan bireylerin kadına yönelik aile içi şiddeti artırabilecek durumlara ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde; katılımcıların %69.1'inin ($K=\%73.1$, $E=\%66.4$) "ailede ekonomik sıkıntının olmasının" kadına yönelik şiddeti artıracağını düşündükleri ve konuya ilişkin çalışanların cinsiyetleri açısından istatistiksel olarak önemli fark olmadığı saptanmıştır ($X^2=1.843$, $p > 0.05$). "Kocanın kötü alışkanlıklarının olması" ($K=\%84.8$, $E=\%69.2$) ($X^2=10.637$), "eşlerin zorla evlendirilmesi" ($K=\%50.3$, $E=\%47.7$) ($X^2=4.700$), "kadının istemeden gebe kalma-

sı” (K=%26.2, E=%11.7) ($X^2=12.602$), “kadının eğitim durumunun eşinden yüksek olması” (K=%32.4, E=%12.1) ($X^2=21.910$), “özürlü çocuğa sahip olma” (K=%25.5, E=%8.4) ($X^2=18.199$) ve “ailede bakmakla yükümlü aile bireylerinin olması” (K=%49.0, E=%35.5), ($X^2=6.468$) “eşler arasında sevgisizlik yaşanması” (K=%64.8, E=%48.1)

($X^2=9.731$), “kocanın psikolojik sorunlarının olması” (K=%70.3, E=%56.1) ($X^2=7.459$) ve “eşlerin aile içinde şiddet olaylarını yaşayarak büyümesi” (K=%55.2, E=%36.4) ($X^2=12.297$) gibi kadına yönelik şiddeti artırabilecek durumlara yönelik bireylerin görüşleri açısından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Tablo I. Araştırmaya Katılanların Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Yaygınlığına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (n=359)

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Yaygınlığı	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaygındır	125	86.2	135	63.1	260	72.4
Yaygın değildir	20	13.8	79	36.9	99	27.6
Toplam	145	100.0	214	100.0	359	100.0

¹ $X^2=23.139$, $p<0.001$.

Tablo II’de de, görüldüğü gibi, bireylerin %23.4’ü (K=%33.8, E=%16.4) aile içi şiddete maruz kaldığını ifade etmiş ve aile içi şiddete maruz kalma durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Şiddeti uygulayan bireyler incelendiğinde; kadınların %75.5’ine eşi, %42.9’una aile üyeleri ve %6.1’ine babası tarafından şiddet uygulandığı belirlenmiştir. Erkeklerle şiddeti uygulayanlar ise sırasıyla %62.9 aile bireyleri, %28.6 baba ve %25.7 eş olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan kadınların erkeklerle göre daha fazla sözel şiddete maruz kaldıkları belirlenmiş olup ($p<0.05$), diğer şiddet türleri açısından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak an-

lamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$). Ayrıca araştırmamızda kadınların erkeklerle göre daha fazla eşlerinden ve daha az ise babalarından şiddet gördükleri belirlenmiştir ($p<0.05$), (Tablo II).

Tablo III’de, araştırmaya katılan bireylerin, ailede kadına yönelik şiddetle ilgili bazı önermelere ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre dağılımı yer almaktadır. “Çocuğu olmayan”, “psikolojik sorunları olan” ve “sürekli şikayet eden” kadın şiddeti hak eder, dışındaki tüm önermelere erkekler kadınlara göre daha fazla katıldığını ifade etmişler ve önermelere katılma durumu ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Tablo II. Araştırmaya Katılanların Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumları, Uygulanan Şiddetin Türü ve Şiddeti Uygulayan Bireylerin Cinsiyete Göre Dağılımı (n=359)

Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumu ¹	Kadın		Erkek		Toplam		X ²	p
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Şiddet görmüş	49	33.8	35	16.4	84	23.4	14.664	<0.0001
Şiddet görmemiş	96	66.2	179	83.6	275	76.6		
Şiddetin Türü²								
Fiziksel şiddete maruz kalma								
Şiddet görmüş	30	61.2	20	57.1	50	59.5	0.023	0.881
Şiddet görmemiş	19	38.8	15	42.9	34	40.5		
Sözel şiddete maruz kalma								
Şiddet görmüş	42	85.7	21	60.0	63	75.0	5.894	0.015
Şiddet görmemiş	7	14.3	14	40.0	21	25.0		
Ekonomik şiddete maruz kalma								
Şiddet görmüş	20	40.8	11	31.4	31	36.9	0.422	0.516
Şiddet görmemiş	29	59.2	24	68.6	53	63.1		
Duygusal şiddete maruz kalma								
Şiddet görmüş	22	44.9	11	31.4	33	39.3	1.040	0.308
Şiddet görmemiş	27	55.1	24	68.6	51	60.7		
Şiddeti Uygulayan Bireyler²								
Babadan şiddet görme								
Şiddet görmüş	3	6.1	10	28.6	13	15.5	-	0.012
Şiddet görmemiş	46	93.9	25	71.4	71	84.5		
Eşten şiddet görme								
Şiddet görmüş	37	75.5	9	25.7	46	54.8	18.475	<0.0001
Şiddet görmemiş	12	24.5	26	74.3	38	45.2		
Aile üyelerinden şiddet görme								
Şiddet görmüş	21	42.9	22	62.9	43	51.2	2.517	0.113
Şiddet görmemiş	28	57.1	13	37.1	41	48.8		

¹ Continuity Correction test (Yates Ki-kare testi) kullanılmıştır.² Fisher'in Kesin Ki-kare testi kullanılmıştır.

Tablo III. Araştırmaya Katılanların Ailede Kadına Yönelik Şiddet ile İlgili Bazı Önemelere İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (n=359)

Aile Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Bazı Önemeler	Cinsiyet		Kararsızım		Katılmıyorum		X ²	p	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%			
Kadın, eşi tarafından kıskanıldığı zaman şiddet görmeyi hak eder.	Kadın	7	4.8	4	2.8	134	92.4	23.842	<0.001
	Erkek	32	14.9	29	13.6	153	71.5		
Kadın, eşine saygısız ve itaatsiz ise şiddeti hak eder.	Kadın	43	29.7	15	10.3	87	60.0	21.735	<0.001
	Erkek	103	48.1	36	16.8	75	35.1		
Eğer çocuğu olmuyorsa, kadın şiddeti hak eder.	Kadın	6	4.1	2	1.4	137	94.5	0.832	0.660
	Erkek	8	3.7	6	2.8	200	93.5		
Kadın, eşi ve ailesinin istediği tarzda giyinmiyorsa şiddeti hak eder.	Kadın	21	14.5	11	7.6	113	77.9	22.663	<0.001
	Erkek	63	29.4	37	17.3	114	53.3		
Kadın, eşi ve ailesinin istediği tarzda davranmıyorsa şiddeti hak eder.	Kadın	22	15.2	12	8.3	111	76.6	18.566	<0.001
	Erkek	63	29.4	35	16.4	116	54.2		
Kadın cinsel ilişkiyi reddediyorsa, şiddeti hak eder.	Kadın	11	7.6	7	4.8	127	87.6	11.686	0.003
	Erkek	29	13.5	29	13.5	156	73.0		
Kadın, ev işlerini ihmal ediyorsa şiddeti hak eder.	Kadın	26	17.9	7	4.8	112	77.3	9.652	0.008
	Erkek	46	21.5	30	14.0	138	64.5		
Kadın, çocuk bakımı ihmal ediyorsa şiddeti hak eder.	Kadın	38	26.2	16	11.0	91	62.8	11.417	0.003
	Erkek	70	32.7	46	21.5	98	45.8		
Kadın eşini aldatmışsa, şiddeti hak eder.	Kadın	88	60.7	18	12.4	39	26.9	9.823	0.007
	Erkek	159	74.3	25	11.7	30	14.0		
Kadın, kayınvaldesi ile geçinemiyorsa, şiddeti hak eder.	Kadın	9	6.2	2	1.4	134	92.4	20.660	<0.001
	Erkek	15	7.0	34	15.9	165	77.1		
Kadının psikolojik sorunlar varsa, şiddeti hak eder.	Kadın	4	2.8	6	4.1	135	93.1	0.667	0.713
	Erkek	8	3.7	12	5.6	194	90.7		
Kadın, eşi ve ailesiyle aynı fikirleri paylaşmıyorsa, şiddeti hak eder.	Kadın	9	6.2	6	4.1	130	89.7	6.624	0.036
	Erkek	18	8.4	24	11.2	172	80.4		
Kadın sürekli şikayet ediyorsa, şiddeti hak eder.	Kadın	24	16.6	16	11.0	105	72.4	5.147	0.076
	Erkek	45	21.0	38	17.8	131	61.2		
Eşi ve ailesi, kendisine hakaret ettiğinde bile kadın cevap vermemelidir.	Kadın	17	11.7	3	2.1	125	86.2	13.265	0.001
	Erkek	44	20.5	19	8.9	151	70.6		
Hiçbir şey eşin karısına şiddet uygulaması için neden olamaz.	Kadın	87	60.0	14	9.7	44	30.3	32.480	<0.001
	Erkek	64	29.9	43	20.1	107	50.0		

TARTIŞMA

Kadına yönelik aile içinde şiddet, cinsiyetler arası eşit olmayan güç ilişkileri sonucunda meydana gelen, özel yaşamda yaşandığından genellikle gizli tutulan ve mahrem bir konu olarak ele alınan toplumsal bir sorundur (7). Bu nedenle kadına yönelik şiddet, aile ortamında ve toplum içerisinde adeta “meşru” görüldüğünden, sürekli olarak tekrarlanmakta, gizlenmekte ve göz ardı edilmektedir (29). İçinde yaşadığımız toplumun değer yargıları sağlık profesyonellerinin de kadına yönelik aile içi şiddete yaklaşımlarını etkilemektedir. Sağlık profesyonellerinin konuya ilişkin değer yargıları nedeniyle, sağlık hizmetlerinin sunumunda sorunlar yaşandığı belirtilmektedir (30). Bu nedenle sağlık hizmetlerinin sunumunda sağlık profesyonelleri ile birlikte çalışan hastabakıcıların ve temizlik şirket elemanlarının görüşlerinin bilinmesi önemlidir.

Aile içi şiddetin sıklığı, ülkeden ülkeye değişiklik göstermekle birlikte, gelişmekte olan ülkelerde daha yaygın olarak görüldüğü belirtilmektedir (31). Araştırmamızda, kadınlar aile içinde kadına yönelik şiddetin yaygın olduğunu erkeklere göre daha fazla ifade etmiştir ($p<0.05$) (Tablo I). Birçok toplumda ve kültürde erkeklerin kadın davranışlarını kontrol altına alma hakkı olduğu, kadını terbiye etmek amacıyla şiddet uygulayabileceği ve bu durumun meşru görülebileceği düşünülmektedir (29,32). Yapılan bir çalışmada, erkek egemen bir toplum olmanın kadına yönelik şiddetin kültürel nedenlerinin ilk sırasında yer aldığı belirtilmektedir (21). Araştırmamızda elde ettiğimiz bu sonuç, yukarıdaki çalışmalarda belirtildiği gibi (21,29,32), toplumun ataerkil yapısına ve kültürel değerlerine uygun olarak erkeklerin kadınlara göre kadına yönelik aile içi şiddeti daha fazla meşru gördüğünü düşündürmektedir.

Aile içi kadına yönelik şiddetin çok boyutlu olduğu ve kültürel, sosyal, siyasal, yasal, bireysel, ailesel gibi pek çok faktörün bu konuda etkili olduğu bilinmektedir (5). Kadına yönelik aile içi şiddetin nedenlerinin başında ekonomik sıkıntıların geldiği belirtilmektedir (4-6,33). Araştırmamızda, kadınlar “ailede ekonomik sıkıntı olmasının” kadına yönelik şiddeti artıracığını, erkeklere göre daha fazla be-

lirtmişlerdir. Ancak cinsiyet açısından gruplar arasında istatistiki açıdan önemli bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Literatürde, düşük gelir düzeyi ile birlikte bireylerde yaşanan stresin ve kısıtlı kaynaklara ulaşmanın şiddet davranışını artıracığı belirtilmektedir (5). Güler ve ark. (4) yaptıkları çalışmada, kadınların %55.5’inin aile içi şiddeti artıran olayların başında “ekonomik yetersizliklerin” geldiğini ifade ettikleri belirlenmiştir. Yaman Efe ve Ayaz’ın (34) çalışmasında, eşi çalışmayan ve ekonomik durumu kötü olan kadınların daha fazla şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır. Araştırmamızda elde ettiğimiz sonuçlar, literatür ve diğer çalışma (4-6,21,33,34) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmamızda kadına yönelik aile içi şiddeti artıracı diğer durumlara ilişkin bireylerin görüşleri ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Tüm dünyada, aile içi şiddetin en fazla erkekler tarafından, kadın ve çocuklara uygulandığı belirtilmektedir (5,6). Araştırmamızda kadınlar erkeklere göre daha fazla aile içi şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir ($p<0.05$). Hastabakıcı ve temizlik şirket elemanı olarak çalışan kadınlar en fazla eşlerinden şiddet gördüğünü bildirmiştir ($p<0.05$). Araştırmamızda kadınlardan farklı olarak erkekler ise en fazla aile üyelerinden şiddet gördüğünü açıklamıştır (Tablo II). Araştırmada elde ettiğimiz bu bulgu, literatürle (5,6) paralellik göstermektedir.

Tablo’da yer almamakla birlikte çocukluk döneminde şiddet yaşayan bireylerin daha fazla aile içi şiddete maruz kaldıkları ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0.0001$). Aile içi şiddet kuşaktan kuşağa geçebilmekte ve yalnızca şiddet gören kişiyi değil, tanık olan kişilerin psikolojik durumlarını, özellikle çocukların psikososyal gelişimini de etkilemektedir (19). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırmasına göre anneleri şiddet görmüş 6-14 yaşları arasındaki çocukların bazı ruhsal davranış sorunlarının, annesi şiddet görmemiş olanlara göre daha yaygın olarak görüldüğü belirtilmektedir (15). Çocuklukta şiddete maruz kalanların ya da tanık olanların da yetişkinlik döneminde aile içinde şiddete daha fazla maruz kaldıkları belirtilmektedir (19). Araştırmada elde ettiğimiz bu bulgu, Vahip ve

Doğanavşargil'in (19) çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Literatürde (5,6), aile içerisinde otoriteyi elinde tutan bireyler ya da erkekler tarafından kadınların istenilmeyen davranışlarının düzeltilmeye çalışıldığı ve tekrarlanmaması konusunda cezai yaptırımlar uygulandığı belirtilmektedir. Bu durum şiddet davranışını içinde barındırmaktadır. Araştırmamızda, "çocuğu olmayan", "psikolojik sorunları olan" ve "sürekli şikayet eden", kadın şiddeti hak eder, dışındaki tüm önermelere erkekler kadınlara göre daha fazla katıldıklarını bildirmişlerdir ($p<0.05$) (Tablo III). Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması 2003'e göre araştırmaya katılanların %39.0'ı kadının yemeği yakması, kocasına karşılık vermesi, parayı lüzumsuz yere harcaması, çocuklarının bakımını ihmal etmesi, cinsel ilişkiye girmeyi reddetmesi gibi durumlardan en az birinin, kocanın karısını dövmesi için haklı bir gerekçe olduğunu belirtmiştir (35). İstanbul'da 116 çift ile görüşülerek yapılan bir çalışmada, eşine şiddet uygulayan erkeklerin büyük çoğunluğu kadınlara uyguladıkları şiddetin nedenini "söz dinlememe" olarak ifade etmiştir. Görüşülen kadınların %55.0'ı ise "söz dinlememe" durumunda kadının dövülmeyi hak edebileceğini belirtmiştir (36). Araştırmamıza katılan hastabakıcı ve temizlik şirket elemanlarının görüşleri, yukarıda yer alan toplum temelli iki çalışma (35,36) sonucu ile paralellik göstermektedir. Araştırmamıza katılan erkeklerin kadınlara göre daha geleneksel bakış açısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu durumun ise çalışma hayatına atılarak ekonomik özgürlüğünü kazanmış olmanın kadınların geleneksel bakış açısını değiştirmesinden kaynaklandığı düşünülebilir.

SONUÇLAR

Araştırmamıza katılan hastabakıcı ve temizlik şirket elemanlarının ve özellikle erkek çalışanların aile içi şiddet konusunda toplumun kültürel değer yargılarına benzer özellikte bakış açısına sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca bireylerin % 23.4'ünün aile içi şiddete maruz kaldığı ve bu kişilerin çocukluklarında şiddet görme öykülerinin bulunduğu saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda, hekim ve hemşirelerle birlikte kliniklerde hasta ve yakınlarıyla etkileşerek çalıştırılması düşünülen hastabakıcı ve temizlik şirket elemanlarına hizmet içi eğitim programlarının verilmesi kaçınılmazdır. Bu programlar:

Şiddet ve aile içi şiddet konularına ilişkin olarak farkındalıklarını artırma,

Görev yaptıkları birimlerde şiddet olgularını değerlendirebilme,

Değerlendirme sonuçlarını gerekli yerlere iletebilme,

Özel yaşamlarında şiddetle nasıl baş edebilecekleri ve danışmalık alabilecekleri yerlere ilişkin bilgileri içeren konu başlıklarında olmalıdır.

Bunların yanısıra bireylerin şiddete ilişkin kişisel öykülerinin alınması, ilişkilerinin şiddet açısından değerlendirilmesi, saptanan riskli durumlarda risk yönetimi için konsültasyon liyezon hizmetlerinden yararlanılması sağlanmalıdır.

Hastabakıcı ve temizlik şirket elemanlarında şiddetin boyutları ve yansımalarına yönelik tanımlayıcı ve niteliksel çalışmaların yapılması da önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. *Stinson CK, Robinson R. Intimate partner violence: Continuing education for registered nurses. J Contin Educ Nurs 2006; 37:58-62.*
2. *American Emergency Nurses Association. Position statement: Domestic violence, maltreatment and neglect. (2004) Available at: 18.05.2006 <http://www.ena.org/about/position/pdfs/domesticviolence.pdf> İçinde: Yaman Efe Ş. Aile İçi Şiddete Uğrayan Kadınlara Yönelik Hemşirelik Hizmetlerinde "Değişim Modelinin" Kullanılması. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2009;2: 130-135.*
3. *Kaymak Özmen S. Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 2004; 37: 27-39.*

4. Güler N, Tel H, Tuncay FÖ. Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi 2005;27:51-56.
5. Korkut-Owen F, Owen DW. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Duman Ofset, Ankara, 2008; ss 3,4, 8-24. Erişim tarihi: 10 Ağustos 2012. <http://www.aileicisiddet.net/egitim/set/KYAIS.pdf>
6. Kadın Dayanışma Vakfı. Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı 2008,; ss 19-41 Erişim tarihi: 10.08.2012, <http://www.kadindayanismavakfi.org.tr/dosyalar/2008-Kad%C4%B1na-Y%C3%B6nelik-%C5%9Eiddet-El-Kitab%C4%B1.pdf>
7. Akın A (Eds). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi, 2008, ss 3,4, 7-34. Erişim tarihi: 10 Ağustos 2012 http://www.kadinstatusu.gov.tr/upload/mce/eski_site/Pdf/02%20KYAIS%20Mucadelede%20Sağlık%20Hizmetleri.pdf
8. Grande ED, Hickling J, Taylor A, et al. Domestic violence in South Australia: a population survey of males and females. Aust N Z J Public Health 2003; 27:543-550.
9. Krug EG, Mercy JA, Dahlberg LL, et al. World report on violence and health. Lancet 2002; 360: 1083-1088.
10. Garcia-Moreno C, Jansen HA, Ellsberg M, et al. Prevalence of intimate partner violence: findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. Lancet 2006; 368 (9543): 1260-1269.
11. Altınay AG, Arat Y. Türkiye'de kadına yönelik şiddet. Punto Baskı Çözümleri, İstanbul, 2007; ss 54-103.
12. Çivi S, Kutlu R, Marakoğlu, K. The frequency of violence against women and the factors affecting this: a study on women who applied to two primary health care centers. Gulhane Medical Journal 2008;50:110-116.
13. Hidroğlu S, Topuzoğlu A, Ay P, ve ark. Kadın ve çocuklara karşı fiziksel şiddeti etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: İstanbul'da sağlık ocağı tabanlı bir çalışma. New Symposium Journal 2006; 44:196-202.
14. Kocacik F, Dogan O. Domestic violence against women in Sivas, Turkey: survey study. Croat Med J 2006; 47:742-749.
15. T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Elma Teknik Basım Matbaacılık, Ankara, 2009; ss 46-48, 84.
16. Bonomi AE, Thompson RS, Anderson M, et al. Intimate partner violence and women's physical, mental, and social functioning. Am J Prev Med 2006;30:458-466.
17. Kernic MA, Wolf ME, Holt VL, et al. Behavioral problems among children whose mothers are abused by an intimate partner. Child Abuse Negl 2003; 27: 1231-1246.
18. Fawole OI. Economic violence to women and girls. Is it receiving the necessary attention? Trauma Violence Abuse 2008; 9: 167-177.
19. Vahip I, Doğanavşargil Ö. Aile içi şiddet ve kadın hastalarımız. Türk Psikiyatri Dergisi 2006;17:107-114.
20. Yam M. Seen but not heard: battered women's perceptions of the ED experience. J Emerg Nurs 2000; 26:464-470.
21. Yazıcı S, Mamuk R. Sağlık çalışanlarının kadına yönelik şiddete yaklaşımları. Bakırköy Tıp Dergisi 2010; 6: 73-77.
22. Elmalı F, Kaya Erten Z, Zincir H, Özen B, Balcı E. Hemşire ve ebelerin aile içi şiddete bakış açıları ve maruziyetleri. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2011; 20: 39-47.
23. Orhan AS, Gölbaşı Z. Birinci basamak sağlık kurumlarında çalışan sağlık personelinin kadına yönelik aile içi şiddet konusundaki görüş ve uygulamaları. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2011; 2:21-32.

24. Hotun Şahin N, Dişsiz M, Sömek A, Dinç H. Sağlık çalışanlarının aile içi şiddet deneyimleri ve bu konudaki yaklaşımlarının belirlenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2008;2:17-31.
25. Kaynar Tunçel E, DüNDAR C, Pekşen Y. Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin aile içi şiddet konusunda bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Genel Tıp Derg* 2007;17: 105-110.
26. Gömbül Ö. Hemşirelerin ailede kadına eş tarafından uygulanan şiddete ve şiddette mesleki rollere ilişkin tutumları. *Hemşirelikte Araştırma ve Geliştirme Dergisi* 2000; 1:19-32.
27. Gömbül Ö, Buldukoğlu K. Hemşirelerin kadın ve kadına yönelik eş şiddetine ilişkin görüşleri. *Kriz Derg* 1997; 5: 103-114.
28. Levesque R, SPSS Inc.: *SPSS Programming and Data Management, 3rd Edition. A Guide for SPSS and ASA Users.* Chicago, IL, USA; 2006. pp 23-63.
29. Karaçam Z, Çalışır H, DüNDAR E, Altuntaş F, Avcı HC. Evli kadınların aile içi şiddet görmelerini etkileyen faktörler ve kadınların şiddete ilişkin bazı özellikleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2006;22:71-88.
30. Gadomski A, Wolff D, Tripp M, et al. Changes in health care providers' knowledge, attitudes and behaviours regarding domestic violence, following a multifaceted intervention. *Acad Med* 2001;76:1045-1052.
31. Shea CA, Mahoney M, Lacey JM. Breaking thought the barriers to domestic violence intervention. *Am J Nurs* 1997; 97 :26-34.
32. Yıldız T. Kadına yönelik şiddet ve şiddeti tanılamada acil hemşiresinin rolü. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2011; 14:59-66.
33. İbiloğlu AO. Aile içi şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2012;4:204-222.
34. Yaman Efe Ş, Ayaz S. Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadınların aile içi şiddete bakış açısı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2010;11:23-29.
35. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı ve Avrupa Birliği. ss 40-42 Erişim tarihi: 10 Ağustos 2012 <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2003/>
36. Vatandaş C. Aile ve Şiddet: Türkiye'de Eşler Arası Şiddet. I. Baskı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayın No:58, Uyum Ajans, Ankara, 2003. İçinde: Hotun Şahin N, Dişsiz M, Sömek A, Dinç H. Sağlık çalışanlarının aile içi şiddet deneyimleri ve bu konudaki yaklaşımlarının belirlenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2008;2:17-31.